

QUINA TELA! BREU HISTÒRIA DE ROCA UMBERT 1875-1991.

Text: Paco Monja

La fàbrica de Roca Umbert ha jugat un paper fonamental en la història de la ciutat de Granollers. Parlar de Roca Umbert és sinònim d'innovació, qualitat i professionalitat.

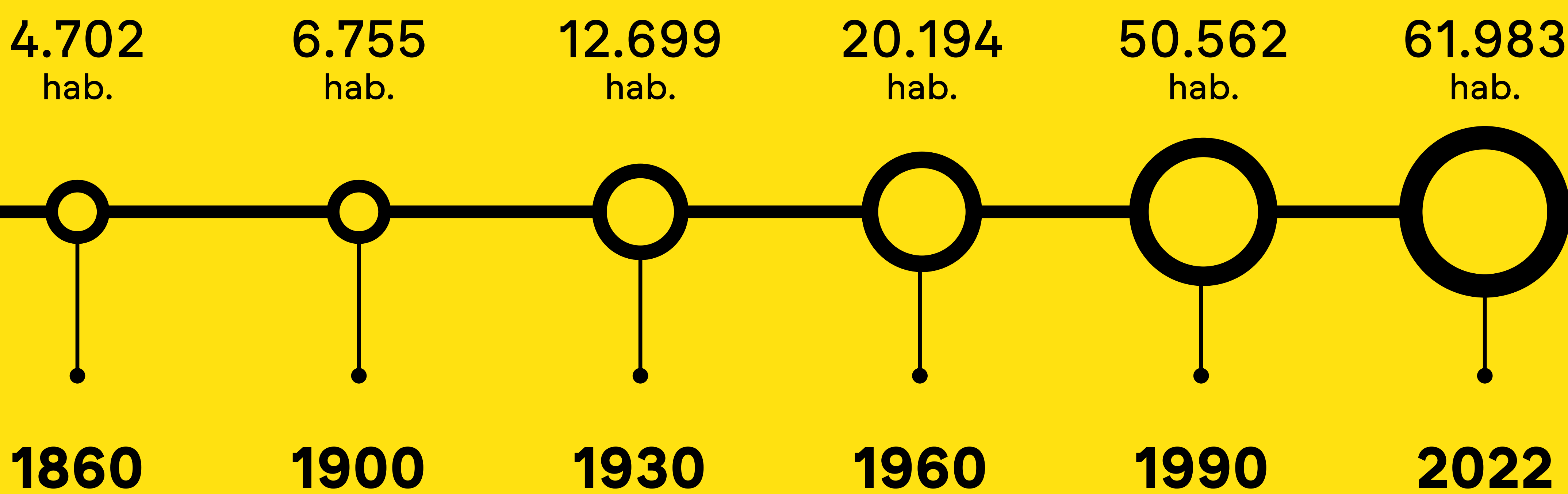
Des de la seva creació, per Roca Umbert han passat nombrosos treballadors i treballadores que, gràcies al seu esforç, treball i dedicació, van convertir l'empresa en un referent del tèxtil català.

Encara que sembli que la fàbrica de Roca Umbert pertanyi a un món allunyat, el seu funcionament i la seva història són fonamentals per entendre el context en què vivim i les decisions del nostre futur.

A mitjan segle XIX, la vida social de Granollers, amb 4.500 habitants, es duia a terme a la Porxada. Al seu voltant, s'hi concentraven les activitats comercials, agrícoles, ramaderes i preindustrials. El mercat del dijous era l'esdeveniment més important de la setmana i un referent a la comarca.

La nova carretera Barcelona - Vic o la línia de tren Barcelona - Granollers van impulsar el creixement econòmic de la ciutat i la implantació de noves indústries, en un context d'expansió del sector tèxtil.

Josep Umbert i Ventura (Sant Feliu de Codines, 1844-1917) va iniciar el seu propi negoci a la seva ciutat natal, el 1875 va obrir una fàbrica tèxtil amb 36 telers de vapor i el 1880 es va traslladar a Granollers per continuar creixent com a empresa.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ GRANOLLERINA
DES DEL 1900 FINS AL 2022

Font: www.idescat.cat

CRÈDITS

Continguts: Paco Monja i Ester Prat
Disseny gràfic: Raquel Castro

Fotografia: Pere Cornellas i Teresa Llordés
Postproducció digital: Xavi Mañosa

Gestió i coordinació: Zelig Comunicació
Producció: Màcula

La Tèrmica Roca Umbert
de Granollers
MNACTEC

Ajuntament de Granollers

Unió Europea
Fons Europeu
de Desenvolupament Regional

Generalitat
de Catalunya

L'inici d'un imperi. De la iniciativa de dos germans a una gran aventura industrial.

→ L'any 1904

Josep Umbert va construir les naus de Roca Umbert amb 230 telers mecànics amb seccions de tintoreria i acabats. La proximitat de la carretera i del riu Congost afavorien l'elecció.

La mort de Josep Umbert l'any 1917 va causar preocupació donada la transcendència que havien adquirit les seves fàbriques. Les empreses i magatzems que tenia en diverses localitats van passar a ser gestionades pels seus nebots.

Durant la primera dècada del segle XX, Granollers va destacar en el rànquing de la indústria catalana.

L'any 1927, el nombre de treballadors va arribar a ser superior a vuit-cents i la producció principal de la fàbrica es basava en pisanes, planxes blaves i vichys.

L'empresa Roca Umbert va ser una de les més grans, seguida molt de prop per un grup d'altres empreses, entre les quals Suc. de Joan Vallbé Torras, Vídua de Joan Torras, Fills de Federico Torras, Corderas i Sagalés, Estabanell i Pahisa i Bonaventura Comas. Molts dels treballadors d'aquestes empreses van participar activament en algunes iniciatives culturals, socials i esportives de la ciutat, com ara la Societat Coral Amics de la Unió o la Creu Roja.

VISTA AÈRIA DE LA FÀBRICA, 1957

Fotografia: Trabajos Aéreos Fotogramétricos (TAF)
AMGr

La difícil postguerra i l'inici del fenomen de la immigració.

→ Els anys 1936-1939

L'esclat de la Guerra Civil va provocar un fort rebuig contra el feixisme, i va impulsar un moviment revolucionari. Roca Umbert, juntament amb altres empreses de Granollers, va ser collectivitzada i va passar a denominar-se Espartacus, mentre que els propietaris van fugir en espera del final del conflicte.

La vida a la fàbrica va canviar sota el control de la CNT i la UGT. Entre altres millores, es va establir una setmana laboral de 44 hores i augment de sous.

Molts homes van abandonar temporalment la fàbrica per anar al front de guerra i les dones i els infants van assumir les principals responsabilitats de Roca Umbert. Una part significativa de la producció de teixit va ser destinada a les necessitats militars del front republicà.

El bombardeig de Granollers el 31 de maig del 1938 per part de l'aviació feixista italiana al servei del general Franco, que va causar 226 morts i centenars de ferits, també va afectar Roca Umbert, ja que molts treballadors van perdre familiars en aquell atac.

«El dia 28 va continuar la tònica dels dies anteriors: retirada de les tropes de Líster i noves conquestes dels "nacionals".

Aquell dia al migdia, l'11a i la 46a divisions republicanes van sortir de Granollers, en direcció a Cardedeu. Abans de marxar van cremar les fàbriques de filatures Serratusell i Roca Umbert».

Font: Grau Mateu, J. Un diumenge de gener. El final de la guerra a Llinars del Vallès. LAURO Revista del Museu de Granollers, Vol. 30, Granollers, 2009, p. 35.

TREBALLADORS CARREGANT ROBA AL CAMIÓ. ELS GERMANS GIBERT EREN ELS QUE S'ENCARREGAVEN DEL TRASLLAT DE MERCADERIES.

Fotografia: autoria desconeguda
Cessió de Francesc Forniers / Fons Roca Umbert / AMGr

«A les dones i noies que treballen a les fàbriques, les veureu que sempre corren: corren en llevar-se, quan encara és nit —tots els matins de l'any— i a les hores d'esmorzar, i de dinar, i el vespre —tard del vespre—, quan pleguen del treball, retudes, despentinades, brutes de borra i de l'oli dels telers, que us empudega; i tornen a córrer l'endemà, i sempre, perquè cada matí —cada matí de tot l'any, tant si fa fred com si fa calor—, les fàbriques xiulen a la mateixa hora...»

Font: Garrell, A., Granollers Vila Oberta. Editorial Miquel Arimany, S.A., 1960.

Durant les dècades dels anys quaranta i cinquanta, començava la indústria tèxtil a Granollers a oferir feina a milers de treballadors que van arribar a Catalunya a la recerca d'un futur millor.

La fàbrica de Roca Umbert va créixer i es va modernitzar amb noves instal·lacions com la Tèrmica, que el 1958 va permetre l'autonomia en el proveïment elèctric. S'hi van fabricar grans quantitats de teixits, incloent-hi peces de cotó, bates, jocs de taula, llençols, roba militar i roba texana, entre d'altres.

Roca Umbert va potenciar algunes iniciatives per millorar les condicions de vida de la plantilla, com la Casa Cuna, un espai educatiu d'atenció infantil, que es va oferir a partir del 1933 i que va facilitar la conciliació de la vida laboral i familiar en un moment en què aquesta matèria encara no estava legislada.

El buidatge dels documents de la revisió mèdica del 1958 i del 1969 indiquen el percentatge d'immigració en la plantilla de Roca Umbert. La sortida o jubilació dels antics treballadors va anar canviant les característiques de la plantilla amb famílies provinents de les províncies d'Almeria, Granada, Càceres, Sevilla i Badajoz.

TREBALLADORES DE LA FILATURA
FENT UNA PAUSA. 1970 C.A.

Fotografia: autoria desconeguda
Cessió de Concepció Martí / Fons Roca Umbert / AMGr

Creixement continuat, un bon lloc per començar a treballar.

→ Anys seixanta

L'empresa tèxtil Roca Umbert viu bons moments gràcies a l'arribada de nous treballadors i de personal de direcció.

La gran empresa ofereix moltes possibilitats professionals i laborals. A més de la plantilla encarregada de la fabricació de la roba, hi ha oficis com mecànics, electricistes i fusters, entre d'altres.

A l'empresa hi havia dos tipus de salaris, el setmanal, que era sempre igual perquè no depenia de la producció, i el salari dels treballadors (principalment teixidores) que depenia d'una prima, un complement de productivitat.

Treballar a Roca Umbert donava accés a poder adquirir a bon preu els principals articles que es produïen a la fàbrica: especialment llençols i peces de roba.

Les dones són majoritàries a la fàbrica, treballant a la filatura, als telers o als bobinadors, mentre els homes són més presents en càrrecs de direcció i intermedis.

Els bons resultats econòmics de Roca Umbert permeten el seu creixement i l'augment de població a la ciutat i altres municipis de la comarca.

MAPA D'USOS DELS ESPAIS L'ANY 1959

- 1

Aprest, acabats i polidores
Procediment aplicat al tèxtil per tal de canviar l'aspecte òptic o les seves qualitats, com el llustre, poliment, impermeabilitat i fermesa.
- 2

Bobinat
El bobinat tèxtil reuneix els fils que s'han format prèviament en el procés de filat, tenint en compte la capacitat de resistència dels fils per no acabar-lo trencant o desfilant-lo i preparant-lo per a l'ordit i el teixit.
- 3

Confecció, blanqueig i taller
Durant uns anys, es va integrar la confecció, que és el procés per convertir els teixits acabats en peces de vestir i inclou el tall, la cos-tura i l'acabat.
- 4

Filatura
Secció de la fàbrica on es transformava el cotó en fils. El procés incloïa el netejat, el pentinat i, finalment, s'estiraven, es torcien i es cargolaven per tal de poder tenir la metxa. Hi treballaven metxeres, bitllaires, bataners i filadores.
- 5

La Tèrmica
Construcció singular en què es produïa energia mitjançant primeres matèries com el carbó i el fuel. Es produïa vapor per ser utilitzat en diverses seccions de la fàbrica i electricitat per ser distribuïda per la fàbrica.
- 6

Magatzem
El magatzem permetia poder respondre a les demandes de comer-cialització que eren per a tota la península Ibèrica.
- 7

Oficines - Porteria
La gestió i el comandament de la fàbrica es portava des de les oficines, on hi havia l'amo i també el director de la fàbrica, que delegava els encarregats i els contramestres. En la part administrativa, hi havia el comptable i l'escrivent i d'altres treballadors per portar a terme totes les tasques, des de les setmanades fins a la facturació.
- 8

Recanvis
Espai on tenir les peces per tal de mantenir en funcionament les màquines tèxtils, els embarrats, la màquina de vapor i els edificis.
- 9

Refrescador
Espai de refredament del vapor, per tal de poder-lo transformar en líquid i poder-lo reutilitzar a la tèrmica.
- 10

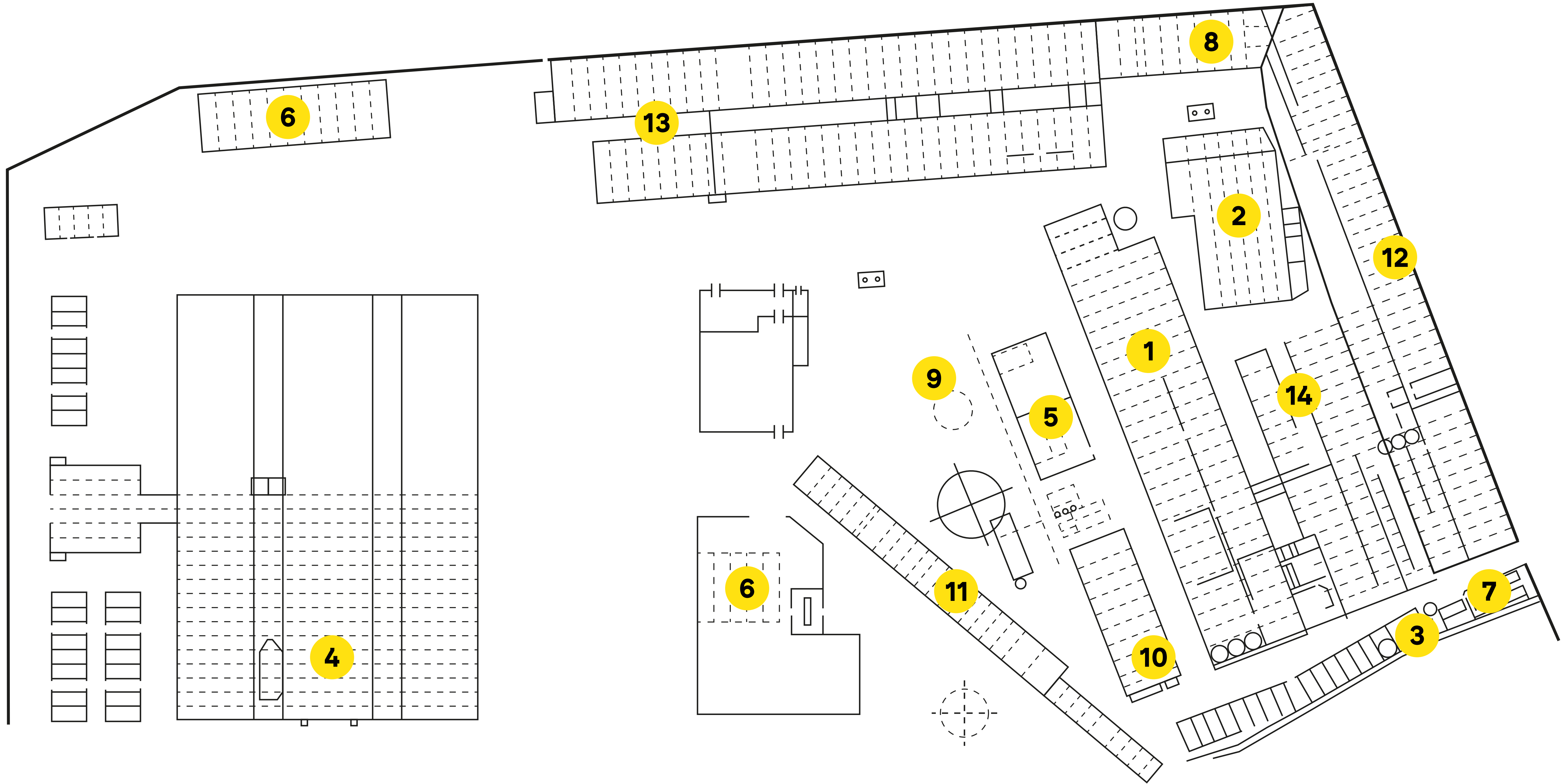
Assecador - Estampació
L'assecador era un edifici molt singular dins de la fàbrica, ja que necessitava els corrents d'aire per tal de poder assecar les teles. També, més endavant es va fer servir per fer el procés d'estampació, és a dir, crear motius o dibuixos a les teles.
- 11

Taller - Magatzem
Les fàbriques de gran envergadura com Roca Umbert necessitaven un equip de manteniment i reparació, entre els quals hi havia els oficis de fusters, serrallers, manyans, electricistes, maquinistes, paletes, etc.
- 12

Teixidoria
Operació que consisteix a lligar els fils per crear un teixit. Es creava un ordit i després es passava la trama per tal de lligar els fils i així crear la tela.
- 13

Telers automàtics
Tipus de telers comprats a Suïssa i importats a finals de la dècada dels cinquanta i, sobretot i de manera més nombrosa, als seixanta. Van ser una inversió molt important per a la fàbrica. En tancar la fàbrica es van vendre al Marroc i al Pakistan.
- 14

Tint
El tint estava integrat dins del ram de l'aigua, és el procés per acolorir les fibres. També es realitzava l'aprest, que és el procés que permetia aconseguir les qualitats finals desitjades.

Crisi del sector i els plans de regulació tèxtil.

→ L'any 1976

Roca Umbert, enmig d'una crisi, inicia un primer pla de reestructuració.

Tanca la seu de Sant Feliu de Codines, si bé alhora es decideix a posar en marxa una teixidoria amb 120 màquines i 130 treballadors a Sant Celoni. El 1977, l'empresa s'acull al segon pla per modernitzar i regularitzar el sector tèxtil, i afecta la filatura i altres àrees.

Els treballadors i els sindicats (CCOO, UGT i CNT) rebutgen els plans de l'empresa i comencen a emprendre accions directes, entre les quals la primera manifestació massiva a Granollers en defensa dels llocs de treball, amb un ampli suport de la ciutadania. Els sindicats impulsen un tancament de tres dies a l'empresa per exercir pressió sobre la direcció i mostrar la seva oposició al pla. Després de diverses negociacions, s'arriba a un acord entre els sindicats i la direcció.

El 1978, la fàbrica Roca Umbert tanca definitivament la Casa Cuna, el Cosidor i l'economat. Hi ha canvis en l'accionariat de l'empresa, i Gabriel Buixó es converteix en l'administrador principal.

El 1982, l'Ajuntament i l'Institut Català del Sòl projecten la urbanització del sector de les Tres Torres, que ocupa part de l'espai de la fàbrica Roca Umbert.

El tancament definitiu de la resta de l'empresa Roca Umbert a Granollers té lloc el juny del 1991, i un grup reduït de treballadors continua fins al 1993. L'Ajuntament ratifica un acord amb els propietaris de Roca Umbert i assumeix la transformació cap a la Fàbrica de les Arts.

ASSEMBLEA A LA FÀBRICA. DESEMBRE DEL 1977 C.A.
Fotografia: Pere Cornellas

Consolidació de Roca Umbert com a Fàbrica de les Arts i reobertura de la Tèrmica.

→ Dècada del 2000

L'any 2005, el recinte de l'antiga fàbrica tèxtil es va reconvertir en Roca Umbert Fàbrica de les Arts, un espai cultural de Granollers que ofereix suport als processos creatius, la formació artística i el diàleg entre les arts.

Actualment, Roca Umbert disposa de diversos equipaments que donen suport a la creació artística de base i a la mediació, com el Centre d'Arts en Moviment, l'Espai d'Arts i els tallers d'artistes i els Bucs d'Assaig Musical que, junt amb la Nau B1, es dediquen a l'àmbit de la música. L'equipament del Centre Audiovisual disposa de platós de gravacions radiofònics i audiovisuals així com

espais de *coworking* per a empreses vinculades a la indústria cultural creativa. Així mateix, equipaments de proximitat per a la ciutadania, com són la Troca i la biblioteca Roca Umbert conviuen amb empreses singulars en residència com Arsènic, escola de teatre, el Taller Sarandaca, taller de creació d'elements de festa major, i el taller d'en Joan Fontcuberta, fotògraf i artista. A Roca Umbert també podeu descobrir la Tèrmica, un espai de preservació del patrimoni industrial de la ciutat i centre d'interpretació de l'energia que s'ha reobert l'any 2023 amb una millora substancial de l'experiència de la visita que estarà guiada per diferents audiovisuals.

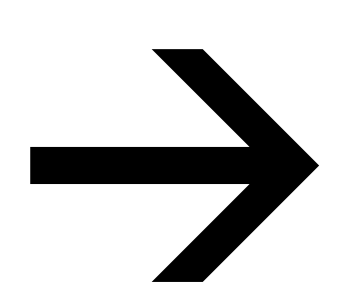
VISTA EXTERIOR DE LA TÈRMICA
I EL REFRESCADOR.

→ Fotografia: Teresa Llordés

VISTA DE LA CALDERA BABCOCK & WILCOX, DE TIPUS AQUOTUBULAR, INSTAL·LADA L'ANY 1958 I COMPRADA A LA SEU QUE L'EMPRESA ANGLESA TENIA A BILBAO.

→ Fotografia: Teresa Llordés

DICCIONARI D'OFICIS DEL TÈXTIL:

ADMINISTRATIU-IVA
ASPIADOR-A
BATANER-A
BITLLAIRE
BLANQUEJADOR-A
BOBINADOR-A
CALDERER
CARDADOR-A
COMPTABLE
CONTRAMESTRE
DIRECTOR GENERAL
DIRECTOR TÈCNIC
DOBLADOR-A
ELECTRICISTA
ENCARREGAT
FILADORA
FOGONER
FUSTER
GERENT
LABORANT-A
MAGATZEMER-A
MAJORDOM
MANUAIRE
MANYÀ
MECÀNIC
METXER-A
NUADOR-A
OBRIDOR-A
OFICIAL RAM AIGUA
OFICIAL ACABATS
OFICIAL CONTRAMESTRE
OFICINISTA
ORDIDORA
PARADOR-A
PASSADOR-A
PEÓ
PORTER
QUÍMIC TÈXTIL
REPARTIDOR TRAMES
RETORCEDORA
RODETERA
TEIXIDORA
TINTORER-A
TEÒRIC TÈXTIL
TRANSPORTISTA
TRESCANADOR-A
VIATJANT-A
XOFER

ZONA DE GENERACIÓ ELÈCTRICA, AMB EL GENERADOR
AEG EN PRIMER PLA I LA ZONA DE DISTRIBUCIÓ DEL VAPOR
AL FONS, AMB ELS VOLANTS CORRESPONENTS.

→ Fotografia: Teresa Llordés